

**MELLERUDS
KOMMUN**

Energi- och klimatstrategi 2023-2030

– Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Mellerud
och Åmåls kommuner

Antagen av Kommunfullmäktige
den 22 maj 2024, § 34. Dnr:
2023/238

Postadress: 464 80 Mellerud **Besöksadress:** Storgatan 11
Tfn: 0530-180 00 **E-post:** kommunen@mellerud.se
Bankgiro: 5502-2776 **Orgnr:** 212 000-1488 | www.mellerud.se

Maskros i sol, Mellerud. Foto: Martin Gustavson

BENGTSFORS
KOMMUN

DALS-EDS
KOMMUN

Färgelanda
kommun

MELLERUDS
KOMMUN

ÅMÅLS
KOMMUN

Energi- och klimatstrategi 2023-2030

■ Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Mellerud och Åmåls kommuner

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Dalslandskommunernas målsättning	3
3. Syfte och målgrupp	4
4. Kommunens möjlighet att påverka	4
5. Fokusområden och arbetsätt	6
5.1. Hållbara transporter	7
5.2. Klimatsmart och hälsosam mat	7
5.3. Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster	7
5.4. Sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler	8
5.5 Hållbar energiförsörjning	8
5.7. Utbildning och delaktighet i klimatomställningen.....	8
6. Genomförande	9
7. Uppföljning	9
8. Revidering	10
9. Ansvarsfördelning	10

Bilagor

Bilaga 1: Bakgrund och nuläge

Bilaga 2: Åtgärdslista

Bilaga 3: Indikatorer

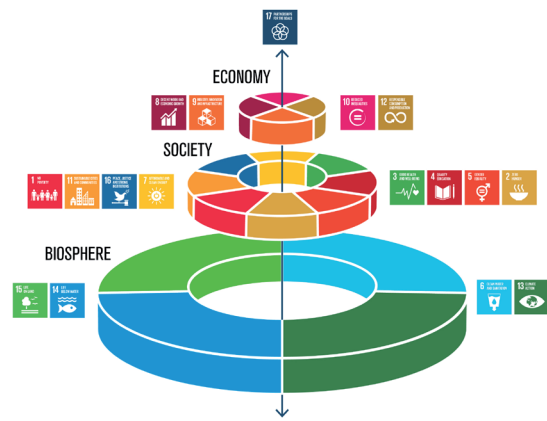
Typ av styrdokument	Strategi
Beslutsinstans	Kommunfullmäktige
Fastställd	2022-11-xx, §xx
Giltighetstid	2023-2030
Dokumentet gäller för	Samtliga nämnder och förvaltningar
Dokumentansvarig	Dalslands miljö- och energiförbund

1. Inledning

- Den pågående klimatförändringen är ett globalt miljöhot som påverkar förutsättningarna för människor, djur och hela ekosystem. I Parisavtalet enades världens ledare om att temperaturhöjningen måste begränsas till 2 grader, med sikte på 1,5 grader. De globala klimatutsläppen fortsätter att öka och det blir alltmer bråttom med klimatåtgärder som bidrar till att nå de globala klimatmålen. Omställningen till ett klimatsmart samhälle är vår tids stora utmaning.

Dalslandskommunerna strävar efter en klimatomställning som skapar ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling i samklang med de globala hållbarhetsmålen, se Figur 1. Klimatfrågan har en tydlig koppling till kommunikation, sysselsättning och näringslivsutveckling. Hur kommunerna arbetar med energi- och klimatfrågor är därmed av stor betydelse för en hållbar samhällsutveckling i Dalsland.

Kommuner, näringsliv och medborgare kan tillsammans bidra till omställningen utifrån sina förutsättningar. Att omställningen sker i bred samverkan kommer ha en avgörande betydelse för att nå målen. För att lyckas med klimatomställningen krävs ett långsiktigt perspektiv gällande beslut, åtgärder och agerande. Denna energi- och klimatstrategi beskriver arbetssätt och fokusområden för hur Dalslandskommunerna ska ta sig från nuläget idag till uppsatta målsättningar.

Figur 1. De 17 globala målen placerade inom ramen för social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet (J. Lokrantz/Azote för Stockholm Resilience Centre)

2. Dalslandskommunernas målsättning

- Dalslandskommunernas energi- och klimatstrategi utgår från den regionala kraftsamlingen "Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om". Målsättningen är att strategin ska resultera i årlig utsläppsminskning i hela det geografiska området i linje med Västra Götalands koldioxidbudget¹.

Det övergripande målet för Dalslandskommunernas energi- och klimatstrategi är "Ett fossiloberoende Dalsland 2030". Målbilden avser växthusgasutsläpp som sker inom Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Mellerud och Åmåls kommuns geografiska område. Det inkluderar även konsumtionsbaserade växthusgaser².

Inom kommunorganisationerna innebär det att man ska bli fossilbränslefri dvs den direkta användningen av olja,

kol och fossil gas ska ha upphört. Vidare ska kommunerna effektivisera sin energianvändning och öka användandet av förnybar energi. Kommunerna ska också minska användningen av fossilbaserade produkter och material.

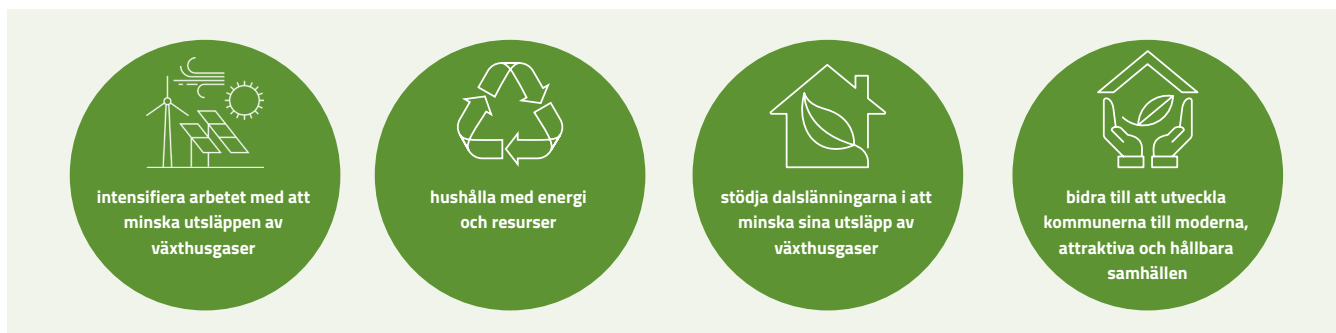
"Ett fossiloberoende Dalsland 2030"

¹ Uppsala universitet, 2019. Koldioxidbudget för Västra Götaland 2020-2040.

² Detta innebär utsläpp av växthusgaser från dalslänningarnas konsumtion, oavsett var i världen de sker.

3. Syfte och målgrupp

■ Energi- och klimatstrategin ska, utifrån politiska prioriteringar och viljeinriktningar, styra och leda kommunala verksamheter och bolag mot minskad klimatpåverkan i enlighet med nationella och regionala målsättningar.

Figur 2. Illustration över syftet med energi- och klimatstrategin

Syftet med energi- och klimatstrategin är att peka ut riktningar för hur Dalslandskommunerna ska:

- intensifiera arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser
- hushålla med energi och resurser
- stödja dalslänningarna i att minska sina utsläpp av växthusgaser
- bidra till att utveckla kommunerna till moderna, attraktiva och hållbara samhällen.

Målgruppen för strategin är alla nämnder och kommunala bolag i Bengtsfors, Dals Ed, Färgelanda, Mellerud och Åmåls kommun.

Strategin är inte en energiplan men kan utgöra ett underlag vid framtagning av en sådan. En energiplan fokuserar på att beskriva tillförsel, distribution och användning av energin i en kommun och regleras genom lagen om energiplanering.

Klimatanpassning inkluderas inte i strategin. Fokus ligger istället på att minska klimatpåverkan och därmed minska kommande behov av åtgärder för klimatanpassning.

För energiförsörjning i kris hänvisas till kommunernas krisledningsplan

4. Kommunernas möjlighet att påverka

■ Strategin fokuserar främst på direkta åtgärder inom organisationen där kommunen har stor rådgighet. Kommunerna ska också underlätta klimatomställningen för invånare, näringsliv och besökare i Dalsland som geografiskt område. För att minska utsläppen krävs i många fall ett större perspektiv än vad en enskild kommun kan ha, speciellt när det kommer till transport- och konsumtionsfrågan. För att nå framgång med energi- och klimatarbetet krävs samverkan både inom och över kommungränsen med andra myndigheter, kommuner och organisationer. I Figur 3 illustreras kommunernas påverkansmöjligheter.

Figur 3. Illustration över kommunernas rådgighet

5. Fokusområden och arbetssätt

■ ”Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om” har tagit fram fyra fokusområden med olika tematiska områden där insatser bedöms få störst effekt, se figur 4.

Figur 4. Fyra viktiga fokusområden enligt Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om

Energi- och klimatstrategin innehåller samma fokusområden som ”Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om”. Utöver de fyra fokusområdena inom Klimat 2030 har Dalslandskommunerna valt att prioriterar ytterligare tre fokusområden: hållbar energiförsörjning, klimatsmart markanvändning, utbildning och delaktighet i klimatomställningen.

”Klimat 2030- Västra Götaland ställer om” pekar också på fyra arbetssätt som ska genomsyra arbetet med strategin, se Figur 5. Arbetssätten benämns Föregångare, Klimatplanering, Attraktiva samhällen och Innovationer.

Kommunerna uppmantras att ha ett nytänkande kring samhällsplanering, inspirera andra genom att ligga i framkant, våga testa nya angreppssätt och skapa rätt förutsättningar så att de som besöker, bor och arbetar i kommunerna kan leva hållbart. Dessa arbetssätt ska stimulera den breda omställning av samhället som är nödvändigt för att nå klimatmålen.

Figur 5. Arbetssätt som möjliggör omställning till en attraktiv framtid i ett klimatsmart samhälle. Framtaget av Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om.

- I kapitlet nedan anpassas fokusområdena till en lokal Dalslandskontext. För varje fokusområde beskrivs hur varje kommun ska agera för att uppnå målen både med ett internt och ett externt perspektiv.

5.1. Hållbara transporter

Kommunerna ska skapa förutsättningar för hållbara transporter inom organisationen och gentemot invånare, näringsliv och besökare genom att:

Inom organisationen

- verka för att kommunernas anställda i så stor utsträckning som möjligt använder hållbara transportmedel i tjänsten i linje med den klimatstyrande mötes- och resepolicy
- möjliggöra distansarbete och resfria möten med hjälp av digitala verktyg
- uppmuntra klimatsmarta pendlingsresor till och från arbetet
- arbeta för en utbyggd laddinfrastruktur inom kommunorganisationen
- arbeta för en fossilbränslefri fordonsflotta. Gäller både personbilar, arbetsmaskiner och andra fordon som ägs eller leasas av kommunen
- succesivt ställa strängare klimatkrav i upphandlingar av varor och tjänster som kräver omfattande transportarbete
- arbeta för samordnad varudistribution.

För invånare, näringsliv och besökare

- samverka med näringsliv och andra aktörer för att skapa förutsättningar för omställning till fossilfria fordon i samhället i stort
- utveckla och marknadsföra hållbar turism
- ha dialog med Västtrafik för utveckling av kollektivtrafiken
- möjliggöra lokala mötesplatser med plats för distansarbete
- arbeta för en utbyggd laddinfrastruktur i kommunernas geografiska område
- gynna gång, cykling och kollektivt resande vid fysisk planering.

5.2. Klimatsmart och hälsosam mat

Kommunerna ska följa livsmedels- och måltidspolicy och ska skapa förutsättningar för klimatsmart och hälsosam mat inom organisationen och gentemot invånare, näringsliv och besökare genom att:

Inom organisationen

- i möjligaste mån välja närproducerade, svenska och ekologiska livsmedel
- öka antalet vegetariska maträtter
- välja rotsaker, grönsaker och frukt utifrån säsong

- arbeta för att minimera matsvinn och överproduktion
- beräkna de offentliga måltidernas klimatpåverkan och planera menyer som minskar växthusgasutsläppen.

För invånare, näringsliv och besökare

- sprida kunskap och metoder för hur det lokala näringslivets restauranger, livsmedelsbutiker och invånare kan minska matsvinnet
- säkra framtida hållbar livsmedelsförsörjning och ekosystemtjänster genom att betona vikten av att bevara brukningsvärd jordbruksmark i kommunens översiktsplan
- främja konsumtion och produktion av miljö- och klimatvänliga råvaror.

5.3. Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster

Kommunen ska skapa förutsättningar för biobaserade material och cirkulär ekonomi inom organisationen och gentemot invånare, näringsliv och besökare genom att:

Inom organisationen

- Följa upphandlingspolicyens målsättning, att genom upphandling bidra till ett hållbart samhälle.
- minska inköpen av fossilbaserade engångsprodukter, till förmån för flergångsartiklar och produkter av hållbara biobaserade, förnybara eller återvunna material
- vid upphandlingar efterfråga bioplaster, förnybara textilfibrer och andra hållbara naturbaserade produkter
- vid upphandlingar ställa krav på klimatsmarta affärsmodeller och resurseffektiva produkter.
- arbeta systematiskt för att kläder, datorer, mobiler och andra produkter som används i kommunala verksamheter ska få en lång livslängd
- Använda återbrukade produkter.

För invånare, näringsliv och besökare

- skapa förutsättningar för invånarna att låna och hyra produkter istället för att köpa
- samverka med andra aktörer i utvecklingen av modeller för cirkulär ekonomi
- verka för att tjänster, service och evenemang arrangerade av kommunorganisationen ska vara klimatsmarta
- främja lokal produktion av biogas
- stötta det lokala näringslivet att utveckla industriell symbios, så att avfall kan ses som råvara för någon annan aktör
- genom samhällsplanering bygga ett samhälle som underlättar för en hållbar livsstil.

5.4. Sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler

Kommunerna ska skapa förutsättningar för sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler inom organisationen och gentemot invånare, näringsliv och besökare genom att:

Inom organisationen

- återvinna eller återbruka material där så är möjligt vid ny- och ombyggnation samt renoveringar av kommunägda lokaler och bostäder
- använda beständiga naturmaterial vid ny- och ombyggnationer samt renoveringar av kommunägda lokaler och bostäder
- minska klimatbelastningen över livscykeln vid ny- och ombyggnationer samt renoveringar av kommunägda lokaler och bostäder
- arbeta systematiskt för att minska energianvändningen i kommunala byggnader och lokaler
- investera i energieffektiviseringar
- nyttja lokaler på ett effektivt sätt och samnyttja mellan olika verksamheter.

För invånare, näringsliv och besökare

- samarbeta med näringslivet för att skapa förutsättningar för användning av nya byggmaterial och metoder
- låta miljömässigt hållbart byggande vara ett av bedömningskriterierna vid markanvisning
- erbjuda energi- och klimatrådgivning till privatpersoner, föreningar och näringsliv.

5.5 Hållbar energiförsörjning

Kommunerna ska bidra till Sveriges mål om 100 procent fossilfri energiproduktion år 2040 genom att:

Inom organisationen

- kommunerna som organisation ska vara mikroproducenter av förnybar el (sol och vind). Exempelvis genom att solceller installeras på kommunala fastigheter eller kommunal mark eller där så är lämpligt
- el som köps in av kommunernas verksamheter ska vara fossilfri och bör vara miljömärkt
- arbeta med energiförsörjningsplan i dialog med nätägare, energibolag och industrier.

För invånare, näringsliv och besökare

- erbjuda energi- och klimatrådgivning till privatpersoner, föreningar och näringsliv
- kommunerna ska främja produktion av vindkraft, solenergi, biogas och andra förnybara energiformer inom det geografiska området.

5.6 Klimatsmart markanvändning

Det räcker inte att minska utsläppen utan kommunerna måste även se möjligheterna att skapa så kallade negativa utsläpp, det vill säga upptag av koldioxid genom kolsänkor. Genom medvetna markanvändningsval kan man minska avgången av koldioxid till atmosfären. Kommunerna ska skapa förutsättningar för klimatsmart markanvändning inom och utanför kommunorganisationerna genom att:

Inom organisationen

- främja naturvårdsinsatser som skapar biologiska kolsänkor, genom att öka inlagringen av kol i skog, mark och våtmarker och därmed minska mängden koldioxid i atmosfären
- sträva efter att maximera kolinlagringen i kommunägda marker med hjälp av metoder som också gynnar biologisk mångfald
- skog och jordbruksmark ska nyttjas som kolsänkor när det är lämpligt i linje med översiktsplanen.

För invånare, näringsliv och besökare

- sprida information till privata markägare om hur de kan motverka klimatförändringar genom ökad kolinlagring
- stödja innovationer för ökad kolinlagring och minskade förluster från utdikade våtmarker.

5.7. Utbildning och delaktighet i klimatomställningen

I komplexa framtidsfrågor är det viktigt att hämta kraft och engagemang från olika aktörer i samhället. Det är viktigt att skapa intresse och öka delaktigheten bland invånarna. Dalslandskommunerna ska vara en drivande aktör i omställningen till ett fossiloberoende samhälle genom att:

Inom organisationen

- visa ett modigt ledarskap
- kommunicera goda exempel på vad organisationen gör inom energi- och klimatområdet
- utbilda personal inom kommunorganisationen och attrahera kompetent arbetskraft
- samarbeta över förvaltningsgränser och kommungränser, samt med näringsliv, civilsamhälle och kommuninvånare, för att åstadkomma en klimatomställning
- vara förebilder inom energi- och klimatområdet i den dagliga kontakten med invånare, företagare och andra aktörer.

För invånare, näringsliv och besökare

- fånga upp och ta tillvara kommuninvånarnas kreativitet, nyfikenhet och handlingskraft för positiv förändring
- arbeta aktivt med utbildning av invånare inom energi- och klimatområdet
- bjuda in invånare till dialog om hållbar omställning. Ta hand om de idéer som kommer fram vid gemensamma dialogmöten.

6. Genomförande

- För att Dalslandskommunerna ska uppnå fossiloberoende till år 2030 är det viktigt att kommunerna kraftsamlar och att klimatarbetet genomsyrar hela den kommunala organisationen. Samverkan både internt inom kommunerna och med externa aktörer är nyckeln till framgång.

Till energi- och klimatstrategin har det tagits fram en åtgärdslista, se Bilaga 2. Åtgärdslistan består av åtgärder och aktiviteter som tar steg i rätt färdriktning och som stämmer överens med de fokusområden som presenterades i kapitel 5. Till grund för åtgärdslistan ligger ett antal workshops som genomfördes med kommunernas tjänstepersoner under våren 2022. Några av åtgärderna har också tagits fram genom dialog med kommuninvånare.

Tösse skärgård, Åmål

Kommunernas nämnder, förvaltningar och bolagsstyrelser väljer fritt åtgärder utifrån åtgärdslistan. Det är upp till varje nämnd, förvaltning och bolag att göra en åtgärdsrioritering, frigöra resurser och avsätta medel för att kunna utföra de antagna åtgärderna. Åtgärderna i åtgärdslistan kan ha en kort eller lång tidshorisont. Vissa av åtgärderna behöver nämnderna, förvaltningarna och bolagsstyrelserna arbeta med under flera år.

Åtgärdslistan är tänkt att stärka målsättningar som preciseras i nuvarande styrdokument (se Bilaga 1) och ska inte vara ett motsägande dokument. Regionala satsningar och åtgärdsprogram inom klimat- och energiområdet har i möjligaste mån integrerats i åtgärdslistan. Dit hör t.ex. kommunernas antagna Klimatlöften inom kraftsamlingen "Klimat 2030-Västra Götaland ställer om" samt Länsstyrelsen åtgärdsprogram för miljömålen – Utmaningar för ett hållbart Västra Götaland (2022-2025).

För att optimera arbetet och hantera kommunernas och Dalslands miljö- och energiförbundets resurser är det eftersträvsvärt att åtgärderna sker samordnat mellan kommunerna.

7. Uppföljning

- Målbilden "Ett fossiloberoende Dalsland 2030" följs upp med hjälp av ett antal indikatorer, se Bilaga 3. Indikatorerna följs upp årligen och visar om utvecklingen går åt rätt håll eller inte.

För att underlätta uppföljningsarbetet bör indikatorerna integreras i kommunernas styr- och ledningssystem. Uppföljning av antagna åtgärder i respektive nämnd, förvaltning och bolag kommer också att ske för att få en bild av hur arbetet fortlöper.

Respektive nämnd, förvaltning eller bolag redovisar sitt arbete till Dalslands miljö- och energiförbund utifrån kategorierna

"Genomförd", "Påbörjad", "Ej påbörjad" eller "Ej antagen".

Uppföljning av antagna åtgärder			
Genomförd	Påbörjad	Ej påbörjad	Ej antagen
	X		
x			
			x
		x	

Figur 6. Redovisningskategorier för målbilden "Ett fossiloberoende Dalsland 2030"

8. Revidering

- Energi- och klimatstrategin gäller från antagandet fram till år 2030.

Åtgärdslistan (Bilaga 2) ska vara ett levande dokument och kommer att uppdateras varje år för att matcha nationella och regionala initiativ inom klimat- och energiområdet (t.ex. klimatlöften) för att på så vis undvika parallella styrdokument.

Vid behov kan en mer omfattande revidering av åtgärdslistan bli aktuell vid halvtid (år 2026-2027) för att identifiera nya lämpliga åtaganden i linje med energi- och klimatstrategin.

9. Ansvarsfördelning

- **Dalshögs miljö- och energiförbund** ansvarar för att årligen sammanställa indikatorernas mätvärden och rapportera resultaten till kommunerna. Nuvarande energiuppföljning kommer fortsättningsvis vara en del av energi- och klimatuppföljningen.

Dalshögs miljö- och energiförbund ansvarar också för att årligen uppdatera åtgärdslistan (Bilaga 2) samt samordnar arbetet vid en eventuell mer omfattande revidering av åtgärdslistan vid halvtid. Vidare har Dalshögs miljö- och energiförbund en stödjande roll i genomförandet av åtgärderna och aktiviteterna i energi- och klimatstrategin.

Kommunernas nämnder, förvaltningar och bolagsstyrelser väljer fritt åtgärder från åtgärdslistan (Bilaga 2) och ansvarar för att arbetet fortskrider i respektive verksamhet. En årlig översyn av åtgärderna krävs. Kommunernas nämnder, förvaltningar och bolagsstyrelser utser även ansvarig för respektive vald åtgärd.

Kommunernas nämnder, förvaltningar och bolagsstyrelser ansvarar för att årligen rapportera till Dalshögs miljö- och energiförbund hur arbetet med åtgärderna fortskrider utifrån kategorierna ”Genomförd”, ”Påbörjad”, ”Ej påbörjad” eller ”Ej antagen”.

Kommunernas enheter ansvarar för att årligen tillhandahålla indikatorernas mätvärden, som berör kommunernas egna organisation, till Dalshögs miljö- och energiförbund. De indikatorer som är externa som berör det geografiska området ansvarar Dalshögs miljö- och energiförbund för.

Ätthögskullen Domarring, Färgelanda. Foto: Torbjörn Olsson

Öjemossen Naturreservat, Bengtsfors. Foto: Jennie Aronsson